
Stockholms
universitet

Aktuell läs- och skrivforskning från teori till praktik - vem har ansvar för vad, när och hur?

Stockholm 170919

Föreläsare: Barbro Westlund
barbro.westlund@isd.su.se

1

Stockholms
universitet

Bedömning i och av skolan

- synligt - osynligt
- rättvist - orättvist
- internt - externt
- nationellt - internationellt

- praktik, principer, politik

Lundahl & M. Folke-Fichtelius (2010, 2016)
Bedömning i och av skolan.

2

Stockholms
universitet

Bedömning av och för läsförståelse

- förutsättningar för god läsförståelse (grundläggande färdigheter)
- läsförståelse som process genom hela livet (möte med olika texter, syftet med läsningen, attityd och motivation)
- felaktiva svar kan utgöra en startpunkt för att förstå hur eleven tänker ...

Westlund, B. (2010, 2016). Bedömning av och för läsförståelse. I antologin *Bedömning i och av skolan.*

3

Stockholms
universitet

Komplexiteten i att bedöma elevers läsförståelse

- Det finns inte ett enskilt läsförståelsetest som kan bedöma hela komplexiteten av läsförståelse.
- Om bedömning integreras som en naturlig del i undervisningen kan den fungera som ett didaktiskt redskap.

Alla elever behöver få visa sin förståelse, även om de inte behärskar det svenska skriftspråket tillräckligt eller har olika inlärningsproblem!

4

Stockholms
universitet

Vad behövs för att förstå denna text?

Jag kan inte få mina pojkar att förstå att deras sängar inte är några studsmattor. Hyresvärderna hotar nu med att vi får flytta till första våningen!

5

Stockholms
universitet

Hur tänker du? Berätta!

Bä, bä, vita lamm
har du någon ull?
Ja, ja kära barn, jag
har säcken full.
Helgdagsrock åt far,
och söndagskjol åt mor,
och två par strumpor åt
lille, lille bror.

- Vilka är karaktärerna?
- Hur mycket är berättande text?
- Dialog?
- Sammanfatta texten med egna ord!
- Svåra ord?
- Hur tänker du om texten? Berätta!

6

Språkutvecklande arbetssätt - i alla skolämnen

Westlund (2015a, b och 2017)

Figur 5. Exempel på Venn-diagram

Ex. Undervisning i svenska
Jämförelse mellan huvudpersonen i en novell och läsaren själv

Ex. undervisning i fysik
Jämförelse mellan olika energislag

Ex. Undervisning i samhällskunskap
Jämförelse mellan olika statsklick

Skolverket (2016)

Verktyg för att organisera sin kunskap

Grafiska tankemodeller:

- ger stöd för tänkandet
- stödjer samtal
- tränar analys och syntes
- utökar relevant ämneskunskap
- ger stöd för skrivandet.

Westlund (2015 a, b).

Tankemodeller

- ger verktyg att metodiskt organisera sina tankar så att de leder till slutsatser
- möjliggör kommunikation och argumentation

Läsförståelse är en form av organisation

10

OECD:s nyckelkompetenser som ska genomsyra alla skolämnen!

1. kommunikation på modersmålet
2. kommunikation på främmande språk
3. matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig teknisk kompetens
4. digital kompetens
5. lära att lära
6. social och medborgerlig kompetens
7. initiativförmåga och företagarganda
8. kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer

Elever med läsförståelseproblem på högstadiet

- *motivation, engagemang, mindset!*
- Skillnad mellan motivation och intresse.
- Oftast ägnas tiden till övning av isolerade övningar som gäller den tekniska sidan av läsförmågan i stället för att låta dem arbeta med kognitivt utmanande texter. Bör vara integrerat!
- Läsförståelseprogrammet *CORI* visar sig öka motivationen även hos *pojkar* - *bygger på ett gemensamt meningsskapande.*

Kim et al. (2017). Engaging Struggling Adolescent Readers to Improve Reading Skills.

12

Lärande i samverkan – vem, när, hur och varför?

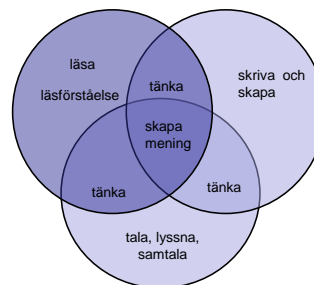

- bibliotek
- lärare
- elever
- föräldrar
- rektor
- fritidshemmet

... förutsättningar- likvärdighet?

Samband mellan tankeprocesser och språkliga förmågor

Westlund (2017)

Det är en myt att alla elever förstår vad de läser – men de vet vad de ska göra när de inte förstår!

15

Vad utmärker svaga läsare?

Om vi enbart betraktar förståelsesidan av läsförmågan, inte den tekniska sidan, utmärks svaga läsare av att de:

- läser utan att veta varför
- inte aktiverar tidigare kunskap
- läser snabbt för att bli klara
- inte är medvetna om när förståelsen uteblir
- ofta slutar att tänka på texten när de läst klart.

16

Vad är lässtrategier?

Figur 2. Lässtrategier för avkodning och läsförståelse.

Skolverket (2016). Att läsa och förstå. Kunskapsöversikt med tema läsförståelse

17

"She's My Best Reader; She Just Can't Comprehend": Studying Relationship Between Fluency and Comprehension.

- Många elever bedöms ha god läsförståelse, mot bakgrund att de läser flytande.
- Stämmer inte att de har det – om vi menar att läsförståelse gör anspråk på ett komplext tänkande
- Studie av 171 elever i åk 2-10, varierad språkbakgrund.
- Resultatet visade att drygt 1/3 av eleverna hade problem med läsförståelsen – men läser flytande.

DeKonty Applegate et al. (2009). She's my best reader; She just ... *The Reading Teacher*, 62(6), s. 512-521.

Att väcka läsengagemang – att utmana tankeförmågan

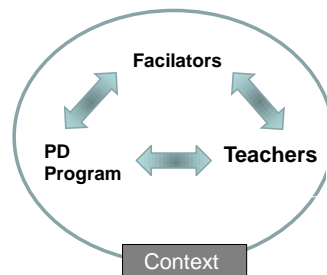

I stället för att rita en bild till en läst bilderbok kan eleverna utmana sitt tänkande genom att rita *symboler* om funna tema eller teman.

Teman som ofta finns i bilderböckerna är frihet, kärlek, ensamhet, vänskap, utanförskap eller hopp. Eleverna ska med lärarens stöd kunna förklara för sina klasskamrater hur de tänkt när de valt sina symboler.

(Westlund, 2017)

19

Borko, H. (2009)

Att båda lära ut och att lära själva!

Framgångsrik kompetensutveckling innebär att lärare får stöd både i att utveckla den egna undervisningen och får möjligheter att lära själva.

... " and allows them to struggle with the uncertainties that accompany each role."

Darling-Hammond, L. & McLaughlin, M. (2011). Policies that support professional development for teacher-writers.

21

Jag kan, jag vill, jag vågar!

I ett gott klassrumsklimat *vågar* eleven göra misstag och lära sig av dem.

I ett dåligt klassrumsklimat lär sig elever att *undvika* situationer där de riskerar att misslyckas.

"Helplessness has its roots in low efficacy. When children have little or no confidence in their abilities, they come to believe success in school, and at activities like reading, is not possible for them" (Guthrie & Wigfeld, 2005, s 195).

Westlund, B. (2015a,b; 2017)

22

Att ta tillvara språklig och kulturell mångfald

- Redan i förskolan skapar barn hybrida kulturella identiteter genom att de ingår i flera olika sammanhang och kulturella preferenser.
- En kritisk fråga är hur *alla* lärare, oavsett verksamhet eller skolämne hanterar språklig och kulturell mångfald

... men även förmågor av olika slag ...

23

Likvärdighet, mångfald och inkludering

- Vad var HC Andersens problem – och hur gick det? (Siegel, 2013)
- Hur tas elevers specialkompetens tillvara i skolan – vad menar vi med skillnader i förmåga och vilka förmågor värderas högst? (Mitchell, 2015; 2017)
- Fundera på eleven Sixten i åk 1! Hur skulle du ha handlat? (Persson, 2017)

Westlund (2017)

24

Stöttande fraser för olika typer av textsamtal

Det räcker inte med att elever får ett fungerande vardagsspråk och lär sig ämnesspecifika ord och begrepp. De behöver också få stöd i hur man resonerar om texter i ett ämnesövergripande perspektiv, att få tillgång till ett *resonemangsspråk*.

Skolverket (2016)

25

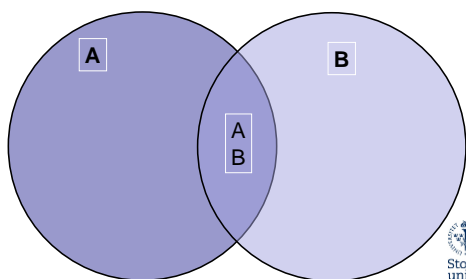
Skolframgång - olika förutsättningar!

Att ha ett språk att uttrycka sina tankar på

"resonemang" i Lgr11: 645 gånger!

Hur kan Venn-diagram användas på vuxen-nivå?

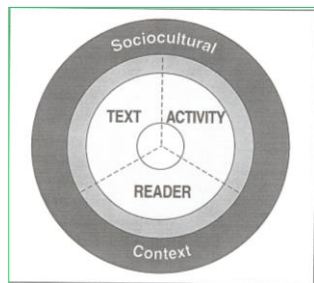
Mer om hur förmåga att resonera kan utvecklas ...

- Naturvetenskapliga experiment väcker ofta nyfikenhet hos eleverna – och påverkar ofta deras resonemangsförmåga på ett positivt sätt.
- Från förskolan och genom hela skoltiden: upptäcka, rita, skriva, resonera – och skapa ny kunskap – på egen hand och med andra.

Morris et al. (2012). *The emergence of scientific reasoning*.

Faktorer som samverkar vid läsförståelse

(RAND Reading Study Group, 2002)

Att skriva sig till läsande/lärande ...

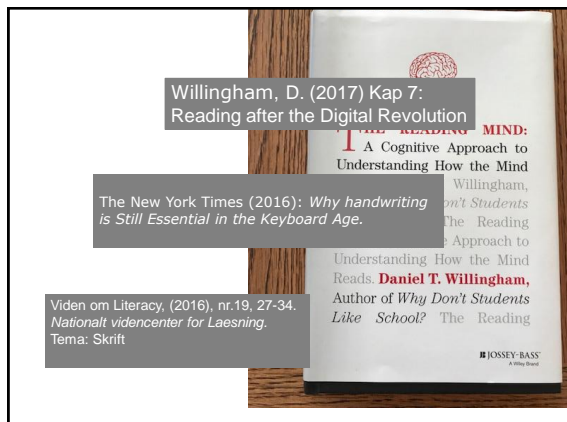
... är inget nytt! (Se t. ex. Adams, 1990)

- Så vad är nytt? (Metoden ASL)

Vad säger forskningen? – tangentbord eller papper?

Betydelsen av *interaktion!*

Fundera på:

- ☐ Hur kan en *aktiv* lärandemiljö skapas som tar tillvara befintlig kunskap och kompetenser hos alla lärare och elever - och som samtidigt utvecklar och utmanar?
- ☐ Vem *har* och *tar* ansvar för vad, när och hur nödvändiga förändringar *ska* och *bör* ske?

Borko, H. (2009). Professional Development and Teacher Learning: mapping the Terrain. *Educational Researcher*, vol.33, nr 8, s. 3-15.

Darling-Hammond, L. & McLaughlin, M. (2011) Policies that support professional development for teacher-writers. *Educational Leadership*, 66(5), s. 46-53.

DeKonty Applegate et al. (2009). She's my best reader; She Just Can't Comprehend": Studing the Relationship Between Fluency and Comprehension. *The Reading Teacher*, 62(6), s. 512-521.

Guthrie, J. & Wigfield, A. (2005). Roles of Motivation and Engagement in Reading Comprehension Assessment. S.Paris, & S. Stahl (red.), *Children's Reading Comprehension and Assessment*, s. 187-213.

Hattie, J. (2014). *Synligt lärande. En syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar eleverns skolresultat.* Natur & Kultur.

Kim, J. et al. (2017). Engaging Struggling Adolescent Readers to Improve Reading Skills. *Reading Research Quarterly*, 52(3), 357-382.

Morris et al (2012). The emergence of scientific reasoning. H. Kloos, B. Morris, & J. Amaral (red.), *Current topics in childrens learning and cognition*, s. 61-82.

Westlund, B (2015). Textsamtalens möjligheter och förutsättningar. Modul: *Textsamtal*. Skolverket.

Skolverket (2016). *Att läsa och förstå. Läsförståelse av vad och för vad.* Kunskapsöversikt.

Westlund, B. (2015a, 2015b; 2017). *Aktiv läskraft. H. M resp. Fk-åk 3.* . Natur & Kultur.

Willingham, D. (2017). *The Teaching Mind: A Cognitive Approach to Understanding How the Mind Reads.* San Fransisco, CA: Jossey-Bass.

Tack för att ni ville lyssna!